

梵文 (二下) : handout #3

蔡耀明 (20210322)

六神通波羅蜜多 *ṣaḍ-abhijñā-pāramitā*

《大般若波羅蜜多經·第二會·觀照品第三》，唐·玄奘譯，T. 220 (2), vol. 7, pp. 22c-24b. Nalinaksha Dutt (ed.), *The Pañcavimśatisāhasrikā Prajñāpāramita*, London: Luzac & Co., 1934, pp. 83-89. (http://gretil.sub.uni-goettingen.de/gretil/corpustei/transformations/html/sa_paJcaviMzatisAhasrikA-prajJApAramitA1.htm) Takayasu Kimura (ed.), *Pañcavimśatisāhasrikā Prajñāpāramitā: I-I*, Tokyo: Sankibo Busshorin Publishing, 2007, pp. 98-102. (http://gretil.sub.uni-goettingen.de/gretil/corpustei/transformations/html/sa_paJcaviMzatisAhasrikA-prajJApAramitA1-8.htm) 參閱：Edward Conze (tr.), *The Large Sutra on Perfect Wisdom with the Divisions of the Abhisamayālaṅkāra*, Berkeley: University of California Press, 1975, pp. 79-82.

「舍利子！復有菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時，能引發六神通波羅蜜多，所謂·神境智證通、天耳智證通、他心智證通、宿住隨念智證通、天眼智證通、漏盡智證通波羅蜜多。」	atra śāri-putra bodhisattvo mahāsattvah prajñāpāramitāyāṁ carann, abhijñā-pāramitām bhāvayati.
時，舍利子白佛言：「世尊！云何菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時·所引發神境智證通？」	
佛言：「舍利子！有菩薩摩訶薩 神境智證通 ，能起種種大神變事。」	so 'n-eka-vidham rddhi-vidhim praty-anu-bhavati.
所謂·震動十方·各·如宛伽沙界·大地等物。	prthivīm api kampayati.
變一，為多；變多，為一。	eko 'pi bhūtvā, bahudhā bhavati. bahudhāpi bhūtvā, eko bhavati.
或隱、或顯。	āvir-bhāvam tiro-bhāvam api praty-anu-bhavati.
迅速無礙，山、崖、牆壁，直過·如空。	tirah-kuḍyam tirah-prākāram tirah-parvatam apy a-sakto gacchati, tad-yathā'pi nāmākāśe 'pi krāmati.
陵虛往來，猶如飛鳥。	tad-yathā'pi nāma pakṣī śakuniḥ, prthivyām apy un-majja-ni-majjam

	karoti.
地中出沒，如出沒水。	tad-yathā'pi nāmōdake, udake 'bhidyamāno gacchati.
水上經行，如經行地。	tad-yathā'pi nāma pṛthivyām, dhūmāyat� api, prajjalaty api.
身出煙焰，如燎高原。體注眾流，如銷雪嶺。	tad-yathā'pi nāma mahān agni-skandhaḥ, udakam api kāyāt pramuñcati. tad-yathā'pi nāma mahā-meghaḥ,
日月·神德、威勢難當，以手挾摩，光明隱蔽。	imāv api sūryā-candramasāv evam maha-rddhikau mahānubhāvau, pāṇinā parā-mṛśati pari-mārṣṭi.
乃至淨居，轉身自在。	yāvad brahma-lokād api kāyam vaśena vartayati.
如斯神變，其數無邊。	
舍利子！此菩薩摩訶薩雖有如是神境智用，而於其中，不自高舉。	tayā ca ṛddhyā na manyate.
不著神境智證通性，不著神境智證通事，不著能得如是神境智證通者，於著、不著·俱無所著。	tathā hi, sa tām ṛddhim nōpalabhatē, yayā manyate. tad api na manyate, yenāpi manyate.
何以故？自性空故，自性離故，自性本來不可得故。	sva-bhāva-sūnyatām upādāya, sva-bhāva-viviktatām upādāya, sva-bhāvān-upa-labdhitām upādāya.
舍利子！是菩薩摩訶薩不作是念：『我今引發神境智通·為自娛樂』，唯除為得一切智智。	sa na ṛddhi-cetanām apy ut-pādayati, na ṛddhy-abhinirhāra-cetanām vā, anyatra sarva-jñatā manasi-kārāt.
舍利子！是名·菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時·所引發神境智證通。」	evam hi śāri-putra bodhisattvo mahāsattvah prajñāpāramitāyām caran, ṛddhi-vidhy-abhijñā-sāksāt-kriyā-jñānam abhi-nir-harati.
時，舍利子復白佛言：「世尊！云何菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時·所引發天耳智證通？」	
佛言：「舍利子！有菩薩摩訶薩天耳智證通，最勝清淨，過人天耳。能如實聞十方·各·如毘伽沙界·情、非情類·種種音聲。所謂·遍聞一切地獄聲、傍生聲、鬼界聲、	sa divyena śrotra-dhātunā vi-suddhenāti-krānta-mānuṣyakeṇa śabdān śṛṇoti divyān mānuṣyakāmś ca.

<p>人聲、天聲、聲聞聲、獨覺聲、菩薩聲、諸佛聲、訶毀生死聲、讚歎涅槃聲、棄背有為聲、趣向菩提聲、厭惡有漏聲、欣樂無漏聲、稱揚三寶聲、制伏邪道聲、論議決擇聲、諷誦經典聲、勸斷惡法聲、令修善法聲、拔濟苦難聲、慶慰歡樂聲。如是等聲，若大、若小，悉能遍聞，無障、無礙。</p>	
<p>舍利子！是菩薩摩訶薩雖有如是天耳作用，而於其中，不自高舉。</p>	<p>na ca tena divyena śroṭreṇa manyate: aham śabdān śṛṇomi.</p>
<p>不著天耳智證通性，不著天耳智證通事，不著能得如是天耳智證通者，於著、不著・俱無所著。</p>	<p>tathā hi, sa tam api śabdām nōpalabhatē.</p>
<p>何以故？自性空故，自性離故，自性本來不可得故。</p>	<p>sva-bhāva-sūnyatām upādāya, sva-bhāva-viviktatām upādāya, sva-bhāvān-upa-labdhitām upādāya.</p>
<p>舍利子！是菩薩摩訶薩不作是念：『我今引發天耳智通・為自娛樂』，唯除為得一切智智。</p>	<p>sa na divya-śrotra-cetanām apy ut-pādayati, na divya-śrotrābhinirhāra-cetanām vā, 'nyatra sarvākāra-jñatā-manas-kārāt.</p>
<p>舍利子！是名・菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發天耳智證通。」</p>	<p>evam hi sāri-putra bodhisattvo mahāsattvah prajñāpāramitāyām caran, divya-śrotrābhijñā-sākṣat-kriyā-jñānam abhi-nir-harati.</p>
<p>時，舍利子復白佛言：「世尊！云何菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發他心智證通？」</p>	
<p>佛言：「舍利子！有菩薩摩訶薩他心智證通，能如實知十方・各・如毘伽沙界・他有情類・心・心所法。</p>	<p>sa para-sattvānām para-pudgalānām cetasaiva yathā-bhūtam pra-jānāti.</p>
<p>所謂・遍知他有情類・若有貪心，如實知有貪心；若離貪心，如實知離貪心；</p>	<p>sa-rāga-cittām sa-rāga-cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti. vi-gata-rāgam cittām vi-gata-rāgam cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti.</p>
<p>若有瞋心，如實知有瞋心；若離瞋心，如實知離瞋心；</p>	<p>sa-doṣām cittām sa-doṣām cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti. vīta-doṣām cittām vīta-doṣām cittam iti yathā-</p>

	bhūtam̄ pra-jānāti.
若有癡心，如實知有癡心；若離癡心，如實知離癡心；	sa-moham̄ cittam̄ sa-moham̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. vīta-moham̄ cittam̄ vīta-moham̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若有愛心，如實知有愛心；若離愛心，如實知離愛心；	sa-trṣṇam̄ cittam̄ sa-trṣṇam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. vīta-trṣṇam̄ cittam̄ vīta-trṣṇam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若有取心，如實知有取心；若離取心，如實知離取心；	sōpādānam̄ cittam̄ sōpādānam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. nir-upādānam̄ cittam̄ nir-upādānam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若聚心，如實知聚心；若散心，如實知散心；	sam̄-kṣiptam̄ cittam̄ sam̄-kṣiptam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. vi-kṣiptam̄ cittam̄ vi-kṣiptam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若小心，如實知小心；若大心，如實知大心；	parī-ttam̄ cittam̄ parī-ttam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. vi-pulam̄ cittam̄ vi-pulam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若舉心，如實知舉心；若下心，如實知下心；	mahad-gatam̄ cittam̄ mahad-gatam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若寂靜心，如實知寂靜心；若不寂靜心，如實知不寂靜心；	sam-ā-hitam̄ cittam̄ sam-ā-hitam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. a-sam-ā-hitam̄ cittam̄ a-sam-ā-hitam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若掉心，如實知掉心；若不掉心，如實知不掉心；若定心，如實知定心；若不定心，如實知不定心；	
若解脫心，如實知解脫心；若不解脫心，如實知不解脫心；	vi-viktam̄ cittam̄ vi-viktam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. a-vi-viktam̄ cittam̄ a-vi-viktam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.
若有漏心，如實知有漏心；若無漏心，如實知無漏心；	sâ-sravam̄ cittam̄ sâ-sravam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti. an-ā-sravam̄ cittam̄ an-ā-sravam̄ cittam iti yathā-bhūtam̄ pra-jānāti.

若有釁心，如實知有釁心；若無釁心，如實知無釁心；	sâṅgaṇam cittam sâṅgaṇam cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti. an-aṅgaṇam cittam an-aṅgaṇam cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti.
若有上心，如實知有上心；若無上心，如實知無上心。	sôt-taram cittam sôt-taram cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti. an-ut-taram cittam an-ut-taram cittam iti yathā-bhūtam pra-jānāti.
舍利子！是菩薩摩訶薩雖有如是他心智用，而於其中，不自高舉。	tena ca na manyate.
不著他心智證通性，不著他心智證通事，不著能得如是他心智證通者，於著、不著・俱無所著。	tathā hi, tac cittam a-cittam, a-cintyatām upādāya. so 'ham pra-jānāmī na manyate.
何以故？自性空故，自性離故，自性本來不可得故。	tad eva cittam nôpa-labhate. sva-bhāva-sūnyatām upādāya, sva-bhāva-viviktatām upādāya, sva-bhāvân-upalabdhitām upādāya.
舍利子！是菩薩摩訶薩不作是念：『我今引發他心智通・為自娛樂』，唯除為得一切智智。	na sa para-citta -cetanām apy ut-pādayati, na para-cittâbhinirhāra -cetanām vā, 'nyatra sarvâkâra-jñatā-manasi-kârāt.
舍利子！是名・菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發 他心智證通 。」	evam hi sâri-putra bodhisattvo mahâsattvah prajñâpâramitâyâm caran, sarva-sattva-citta-caritâbhijñâ-sâksât-kriyâ-jñânam abhi-nir-harati.
時，舍利子復白佛言：「世尊！云何菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發宿住隨念智證通？」	
佛言：「舍利子！有菩薩摩訶薩 宿住隨念智證通 ，能如實念十方・各・如毘伽沙界・一切有情・諸宿住事。	pûrva-nivâsânu-smṛti-jñânenâ , sa ekâm api jâtim anu-smarati. dve tisro yâvaj jâti-śata-sahasrâny apy anu-smarati.
所謂・隨念・若自・若他・一心・十心・百心・千心・多百千心頃・諸宿住事。	sa ekam api cittam anu-smarati, yâvac citta-śatam api.
或復隨念一日、十日、百日、千日、多百千日・諸宿住事。	ekam api divasam, divasa-śatam api.
或復隨念一月、十月、百月、千月、	ekam api mâsam, mâsa-śatam api.

多百千月・諸宿住事。	
或復隨念一年、十年、百年、千年、多百千年・諸宿住事。	ekam api varṣam, varṣa-śatam api.
或復隨念一劫、十劫、百劫、千劫、多百千劫，乃至無量・無數・百・千・俱胝・那庾多劫・諸宿住事。	ekam api kalpam, kalpa-śatam api, an-ekāni api kalpa-śatāny, an-ekāny api kalpa-sahasrāny, an-ekāny api kalpa-śata-sahasrāny, an-ekāny api kalpa-koti-niyuta-śata-sahasrāni anu-smarati.
或復隨念・前際・所有諸宿住事。	yāvat pūrvānta-kotīm apy anu-smarati.
謂・如是時，如是處，如是名，如是姓，如是類，如是食，如是久住，如是壽限，如是長壽，如是受樂，如是受苦。	amutrāham āsam. evam-nāmā evam-gotra evam-jātir evam-āhāra evam-cira-sthitikah, evam-āyuṣ-paryantah.
從彼處沒，來生此間；從此間沒，往生彼處——	sa tataś cyuto, 'mutrōpa-pannah. tataś cyuta, ihāsmy upa-panna iti,
如是狀・貌，如是言說，若略、若廣，若自、若他，諸宿住事，皆能隨念。	sa evam sākāram sādṛśam sa-nirdeśam an-eka-vidham pūrva-nivāsam anu-smarati.
舍利子！是菩薩摩訶薩雖有如是宿住智用，而於其中，不自高舉。	tena ca pūrva-nivāsānu-smṛty-abhijñānena na manyate.
不著宿住隨念智證通性，不著宿住隨念智證通事，不著能得宿住隨念智證通者，於著、不著・俱無所著。	tathā hi, taj-jñānam a-jñānam, acintyatām upādāya. so 'ham prajānāmīti na manyate.
何以故？自性空故，自性離故，自性本來不可得故。	sa tad eva jñānam nōpa-labhate. sva-bhāva-śūnyatām upādāya, sva-bhāva-viviktatām upādāya, sva-bhāvān-upalabdhitām upādāya.
舍利子！是菩薩摩訶薩不作是念：『我今引發宿住智通・為自娛樂』，唯除為得一切智智。	na sa pūrva-nivāsānu-smṛti-cetanām apy ut-pādayati, na pūrva-nivāsānu-smṛty-abhinirhāra-cetanām vā, anyatra sarvākāra-jñatā-manasi-kārāt.
舍利子！是名・菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發宿住隨念智證通。」	evam hi sāri-putra bodhisattvo mahāsattvah prajñāpāramitāyām caran, pūrva-nivāsānu-smṛti-sāksāt-kriyā-jñānam abhi-nir-harati.
時，舍利子復白佛言：「世尊！云何菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多	

時 · 所引發天眼智證通？」	
佛言：「舍利子！有菩薩摩訶薩 天眼智證通 ，最勝清淨，過·人天眼，能如實見十方·各·如毘伽沙界·情、非情類·種種色像，所謂·普見諸有情類·死時、生時，	sa divyena cakṣuṣā vi-suddhenāti-krānta-mānuṣyakeṇa, sattvān paśyati cyavamānān ut-padyamānān.
妙色、麤色，善趣、惡趣，若勝、若劣，諸如是等·種種色像；因此復知·諸有情類·隨業力用·受生差別。	su-varṇān dur-varṇān, hīnān pra-ṇītān, su-gatau dur-gatau yathā-karmōpagān sattvān pra-jānāti.
如是有情，成就身惡行、成就語惡行、成就意惡行、誹毀賢聖、邪見·因緣，身壞·命終，當墮惡趣，或生地獄，或生傍生，或生鬼界，或生邊地·下賤·悖惡·有情類中·受諸苦惱。 如是有情，成就身妙行、成就語妙行、成就意妙行、讚美賢聖、正見·因緣，身壞·命終，當昇善趣，或生天上，或生人中，受諸快樂。	amī bhavantah sattvāḥ kāya-su-caritena sam-anv-ā-gatāḥ, vāk-su-caritena sam-anv-ā-gatāḥ, manah-su-caritena sam-anv-ā-gatāḥ, āryāṇām an-apa-vādakāḥ, samyag-drṣṭayah, tena kāya-vāṇi-manah-su-caritena hetunā, su-gatau svar-ga-loka upa-padyante. ime punar bhavantah sattvāḥ kāya-duś-caritena sam-anv-ā-gatāḥ, vāg-duś-caritena sam-anv-ā-gatāḥ, mano-duś-caritena sam-anv-ā-gatāḥ, āryāṇām apa-vādakāḥ, mithyā-drṣṭayas, te mithyā-drṣṭi-karma-sam-ā-dāna-hetoh kāyasya bhedāt param marañād apāya-durgati-vi-ni-pātām narakesūpa-padyante.
如是有情·種種業類·受果差別·皆如實知。	iti hi divyena cakṣuṣā vi-suddhenāti-krānta-mānuṣyakeṇa, daśa-diśi loke sarva-loka-dhātuṣu dharma-dhātu-parame ākāśa-dhātu-pary-ava-sāne ṣad-gatikānām sattvānām cyutōpa-pādaṁ yathā-bhūtaṁ pra-jānāti.
舍利子！是菩薩摩訶薩雖有如是天眼作用，而於其中，不自高舉。	tena ca na manyate.
不著天眼智證通性，不著天眼智證通事，不著能得如是天眼智證通者，於著、不著·俱無所著。	tathā hi, tac cakṣur a-cakṣur, a-cintyatām upādāya. so 'ham paśyāmīti na manyate.
何以故？自性空故，自性離故，自	tad eva cakṣur nōpalabhatē. sva-bhāva-

性本來不可得故。	sūnyatām upādāya, sva-bhāva-viviktatām upādāya, sva-bhāvān-upalabdhitām upādāya.
舍利子！是菩薩摩訶薩不作是念：『我今引發天眼智通・為自娛樂』，唯除為得一切智智。	na sa divya-cakṣuś-cetanām apy ut-pādayati, na divya-cakṣur-abhinirhāra-cetanām vā, anyatra sarvākāra-jñatā-manasi-kārāt.
舍利子！是名・菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發 天眼智證通 。」	evam hi śāri-putra bodhisattvo mahāsattvah prajñāpāramitāyām caran, divya-cakṣur-abhijñā-sāksāt-kriyā-jñānam abhi-nir-harati.
時，舍利子復白佛言：「世尊！云何菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發漏盡智證通？」	
佛言：「舍利子！有菩薩摩訶薩 漏盡智證通 ，能如實知十方・各・如宛伽沙界・一切有情，若自、若他・漏盡、不盡。此通，依止金剛喻定，斷諸障習，方得圓滿。得不退轉菩薩地時，於一切漏，亦名為盡，畢竟不起現在前故。菩薩雖得此漏盡通，不墮聲聞、獨覺之地，	so 'n-ut-pāda-sāksāt-kriyābhijñā-jñānam abhi-nir-harati, na ca śrāvaka-bhūmau vā pratyekabuddha-bhūmau vā patati.
唯趣・無上正等菩提，不復希求餘義利故。	nāpy anyam kañ-cid dharmam āśamsati, anyatrān-ut-tarām samyaksam-bodhim abhi-sam-bhotsyāmīti.
舍利子！是菩薩摩訶薩雖有如是漏盡智用，而於其中，不自高舉。	sa tayā āśrava-kṣaya-sāksāt-kriyābhijñā-jñānābhinirhāra-kuśalatayā na manyate.
不著漏盡智證通性，不著漏盡智證通事，不著能得如是漏盡智證通者，於著、不著・俱無所著。	tathā hi, taj jñānam a-jñānam, acintyatām upādāya. so 'ham prajñāmīti na manyate.
何以故？自性空故，自性離故，自性本來不可得故。	tad eva ca jñānam nōpa-labhate. sva-bhāva-sūnyatām upādāya, sva-bhāva-viviktatām upādāya, sva-bhāvān-upalabdhitām upādāya.
舍利子！是菩薩摩訶薩不作是念：『我今引發漏盡智通・為自娛樂』，唯除為得一切智智。	na sa āśrava-kṣaya-cetanām apy ut-pādayati, n'āśrava-ksayābhijñābhinirhāra-cetanām

	vā, 'nyatra sarvâkāra-jñatā-manasi-kārāt.
舍利子！是名・菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時・所引發漏盡智證通。	evam hi sāri-putra bodhisattvo mahāsattvah prajñāpāramitāyām carann, āsrava-kṣayābhijñā-sāksāt-kriyā-jñānam abhi-nir-harati.
舍利子！菩薩摩訶薩修行般若波羅蜜多時，能圓滿、清淨・六神通波羅蜜多。	evam punah sāri-putra bodhisattvasya mahāsattvasya prajñāpāramitāyām carataḥ, ṣad-abhijñāḥ pari-pūryante pari-śudhyante ca.
由此六神通波羅蜜多圓滿、清淨故，便證無上正等菩提。」	abhi-jñāḥ sāri-putra pari-śuddhāḥ sarvâkāra-jñatām arpayanti.